

As persoas en movemento e a construción dun inimigo global

Description

Ao elaborar esta reflexión sobre o actual momento da migración no mundo, nunha contorna global, xurdiu a nivel internacional, a expansión do novo coronavirus. Ante este fenómeno de saúde global, as narrativas que ofrecen solucións estado-nacionais para atender a devandita pandemia, lévannos a pensar na intensificación e normalización de miradas que asumirán que “Primeiro o meu País!” antes que calquera iniciativa de cooperación global. A evolución das políticas migratorias e de fronteiras, como veremos máis adiante, mostra unha contorna pouco favorable para as persoas que por diferentes razóns fan a súa vida en movemento.

Ao elaborar esta reflexión sobre o actual momento da migración no mundo, nunha contorna global, xurdiu a nivel internacional, a expansión do novo coronavirus. Ante este fenómeno de saúde global, as narrativas que ofrecen solucións estado-nacionais para atender a devandita pandemia, lévannos a pensar na intensificación e normalización de miradas que asumirán que “Primeiro o meu País!” antes que calquera iniciativa de cooperación global. A evolución das políticas migratorias e de fronteiras, como veremos máis adiante, mostra unha contorna pouco favorable para as persoas que por diferentes razóns fan a súa vida en movemento.

Maya Goodfellow, no seu libro *Hostile environment, How Immigrants Became Scapegoats*, analiza como a noción de migrante estase a construír como un ben intercambiable que, baixo miradas instrumentais, é un outro que non forma parte do nós, avalíase e mide con base na súa utilidade e achega ao Estado ou sociedade á que arribou ou se está incorporando (por ex. fiscalmente, divertimento e folclore á man, obxecto de solidariedade, forza de traballo barata, entre outras). Con interese particular no caso do Reino Unido, a análise de Goodfellow axúdanos a pensar en como de maneira gradual e estratexicamente deseñada, fóronse formando ambientes hostís para que ese outro foráneo, decida, mesmo por convicción propia, saír dos países onde chegou e inhibir deste xeito o seu proxecto migratorio.

Wendy Brown afirmou que “asociar ao estranxeiro coa diferenza e o perigo é tan antigo como a comunidade humana”. Aquí interesa pensar como se desprega esta asociación no século XXI xerando un ambiente de intensa hostilidade contra as persoas migrantes ao redor do mundo. Así, vémosla normalizada nas sociedades co fomento de miradas sobre as persoas migrantes en tanto axentes non desexados nin esperados que desestabilizan a cultura homoxénea ou predominante, a cal xeralmente está asociada a un Estado-nación e os seus diversos compoñentes. Esa hostilidade tradúcese, por exemplo, en narrativas que afirman que as persoas migrantes fanse de traballos dos locais, e que, polas súas condicións constitutivas de marxinalidade, aceptan traballos mal pagos e con coberturas de dereitos debilitadas, o cal termina por afectar ás condicións do mercado laboral.

É con esa narrativa hostil que se promove intencionalmente un ambiente social que alimenta sentimentos e actitudes de rexeitamento fronte a presenza física, ou imaxinada, daquel outro -migrante- responsable da decadencia do noso benestar. Activismos xuvenís europeos de corte *nativista* reflicten esta mirada que sitúa ao estranxeiro como causante da perda dese benestar. Exemplo diso son organizacións europeas como Xeración de Identidade, Social Home Madrid ou Schild & Vrienden co seu lema “Fronteiras seguras, barrios seguros” esixen un peche de fronteiras porque “a xente europea está a morrer porque somos tolerantes con aqueles que non respectan a nosa identidade”.

En termos de gobernanza global, como se constrúe e opera este ambiente hostil contra os migrantes en Europa? Na contorna europea son catro os piares que sustentan as políticas para o asilo e a inmigración, e a súa consolidación aínda está en proceso:

- 1.- Contar cun sistema europeo común de asilo,

2.- Garantir un trato xusto aos nacionais de terceiros países residentes na UE,

3.- Un enfoque global para cooperar cos países de orixe e tránsito,

4.-Unha xestión eficaz dos fluxos migratorios.

De acordo a estes piares, Gemma Pinyol-Jiménez di que a gobernanza dos fluxos migratorios entre estados europeos e de extracomunitarios cara Europa, poñen enriba da mesa importantes desafíos para os fundamentos do sentido de existencia histórico da Unión Europea.

Devanditos desafíos vémoslos expresados nas políticas europeas dirixidas ás persoas en procura de refuxio, que se orientan en dous eixos: un, a perspectiva da *securitización das fronteiras*, e dous, a externalización das fronteiras europeas. Ámbolos dous complementáanse nunha mesma estratexia e dotan de contido as accións europeas fronte á inmigración combinando a seguridade das súas fronteiras co control da inmigración.

A securitización ante o outro non desexado

Tanto as ONGs como a academia danse conta de que a nivel europeo as condicións institucionais que se promoven son desfavorables para a correcta recepción e acollida das persoas que buscan refuxio. Neste sentido, afirma que as políticas de control de fronteiras e de inmigración están sustentadas baixo unha lóxica de securitización. Ante isto, Valeria Bello sinala que esta perspectiva promove un ambiente de hostilidade multidimensional contra as persoas que pretenden ou xa chegaron a Europa a partir da chamada "crise dos refuxiados", o que levou ás persoas que buscan refuxio, de acordo a Javier de Lucas, a unha situación de "estado de excepción permanente" onde a atención ás persoas en busca de refuxio depende, en boa medida, do voluntarismo e non do recoñecemento dos dereitos das persoas en movemento.

A externalización das fronteiras

A investigadora Gemma Pinyol-Jiménez afirma que "o único punto en que os Estados membros chegan a un acordo é destinando recursos ao control das fronteiras". A externalización das fronteiras pretende desanimar a chegada de novos habitantes ao territorio europeo e conter a mobilidade humana fóra dos seus límites fronteirizos. Seguindo a Gabrielli, o primeiro que destacamos sobre esta estratexia é que non é unha novidade consecuencia da chamada crise de refuxiados de 2015. Os Estados mediterráneos xa a puxeran en marcha, xa implementaran esta externalización das fronteiras a través de acordos bilaterais cos países veciños do Norte de África. Non obstante, é co acordo entre a Unión Europea e Turquía en 2016 que o obxectivo da contención en terceiros países para frear a chegada de potenciais novos habitantes ao territorio europeo faise explícito. Este acordo utilizouse de forma emblemática para demostrar a falta de compromiso europeo co dereito internacional de asilo e refuxio e coa responsabilidade de protexer ás persoas desprazadas polas guerras.

Con todo, vale a pena evidenciar que diante desta suposta "invasión" de persoas non desexadas, o número de refuxiados en Europa e no mundo amosan unha situación moi distinta á que defenden as forzas políticas conservadoras europeas. Segundo Betts e Collier, o 90% das persoas con status de refuxiado no mundo viven nos chamados "países en desenvolvemento". Deste conxunto de países, será en doce deles (Paquistán, Irán, Etiopía, Kenia, Uganda, Tanzania, Tailandia, Turquía, Xordania, Líbano, República Democrática do Congo, e Chad) nos que se concentren o 60% destas persoas. Como xa dixemos, as estratexias de externalización das fronteiras non son algo novo, pero a súa implementación actual mostra, segundo Gabrielli, dúas novidades que cómpre ter presentes no exercicio de repensar e trascender á Europa conservadora e a súa relación co mundo actual: dunha banda, a centralidade que se deu a estas prácticas para xestionar a inmigración e, doutra, a incorporación da externalización fronteiriza nas negociacións bilaterais e multilaterais entre países e entre rexións, especialmente cos países de tránsito.

Reflexión final

Así, os inmigrantes, con status legal de regular ou irregular en Europa, enfróntanse a un nativismo que se traduce en políticas sobre fronteiras e inmigración definidas por unha lóxica de “ securitización” sobre os dereitos das persoas en movemento. Aínda que estes ambientes hostís non se dan unicamente no norte global. Experiencias en América Latina (algunhas como México e América Central), en Asia (como o caso da India) e desde logo no Norte de África (por exemplo, Marrocos ou Líbano) fronte os procesos migratorios, mostran ambientes anti-inmigrantes e de securitización que merecen observacións detalladas para comprender mellor como operan e que as alimenta.

Entón, as políticas anti-inmigrantes a nivel global, con diferentes alcances e campos de implementación, susténtanse nun acordo tácito onde a seguridade das sociedades vai depender de evitar a presenza dos asumidos como axentes con valores e actitudes non desexadas e incompatibles.

Esta peza é parte do IGADI Annual Report 2019-2020, podes descarregalo aquí.

APARTADOSTEMATICOXEOGRAFICOS

Others

ETIQUETAS

Galicia Migración Refuxiadas internacional

IDIOMA

Galego

INVESTIGACION

International Cooperation and Agenda 2030

Date Created

May 22, 2020

Meta Fields

Autoria : 4121

Datapublicacion : 2020-05-22 00:00:00

Subtítulo : Este artigo fai parte do IGADI Annual Report 2019-2020 "Da guerra comercial á Coivd19